

Verslag wijkavond 27 oktober 2021

Energietransitie in Houtkwartier: Wijkplan

Communicatie: Wim Scholten mobiel: 0651 137 163

www.houtkwartier.com | communicatie@houtkwartier.com | Twitter @Houtkwartier

Aanwezig

Wim Scholten, Peter Timmerman, Hans van Straaten (verslag), Annemarie Los, Pim Edelaar, Bart Oostdam, Anne-Maija Scholten, Hugo Priemus, Leo Albrecht, Paul Meijer, Sierk Plantinga, Feike de Jong, Arwin Ridder, Rita Bruning, Ruud van de Klugt, Gerald Woerlee, Jan Reedijk, Chris Schrader, Bernard Schelhaas, Alfons van Marrewijk, Ronald Daalmeijer, Adrienne Hubert, Charlene Lambert, Sibolt Mulder, Simon van der Sluijs, Ron Hagen, Guus Toussaint, Annelies Huygen, Beatrijs Hustinx, Dineke van Appel-Vos, Hans Willemsen, Ido van Wijngaarden, Kamal Khodor Alcheikh, Hans Baaijens, Yung Lie

Leidse Gesprekken: Edith van Middelkoop (voorzitter van de avond), Dik Toet, Lisette Ploeg, Jan Pieters

Gemeente Leiden: Ansar Ahmadali, Youri Haasbroek

Erfgoed Leiden: Vera Kuipers (via video-verbinding)

Opening

Wim Scholten opent de wijkavond en heet allen welkom. Op 10 december 2019 was er een startbijeenkomst met de wijk. In coronatijd zijn er 7 webinars voor verschillende straten in de wijk en een webinar voor de VVE's gehouden. Vandaag gaat de proeftuin Houtkwartier van start. Van de Provincie is inmiddels bericht ontvangen dat er een forse subsidie voor het opstellen van een wijkplan voor de energietransitie zal worden gegeven.

Vanavond zal de gemeente inzicht geven in de ontwikkeling van een transitievisie warmte door de gemeente. Dit is van toepassing voor alle wijken. Ook het Houtkwartier heeft daarin een plek. Vervolgens zal de wijkvereniging het plan van aanpak voor het opstellen van een wijkplan toelichten. In groepjes zal uiteen worden gegaan om over een 5-tal thema's van gedachten te wisselen.

De bijeenkomst zal op video worden gezet. De opname zal later op het Youtube-kanaal van het Houtkwartier te zien zijn.

De gemeente

Ansar Ahmadali licht toe dat de gemeente 9 gesprekken met wijken heeft georganiseerd. Bedoeling is om met de wijken en wijkverenigingen te komen tot concrete plannen per wijk. De gemeente zou voor eind 2021 een transitievisie warmte moeten opstellen voor Leiden. Er is inmiddels een concept opgesteld. Dit is door het college van B&W op 12 oktober vastgesteld. Dit concept ligt tot 25 november voor inspraak voor. Met een inspraaknotitie zal het concept vervolgens aan de gemeenteraad worden voorgelegd. Waarschijnlijk zal eind februari/begin maart de gemeenteraad de transitievisie warmte vaststellen.

Youri Haasbroek gaat vervolgens meer inhoudelijk op het onderwerp energietransitie in.

In de vastgestelde Transitievisie Warmte zijn als nieuwe uitgangspunten opgenomen:

- Er wordt geen jaartal (2035) voor het aardgasvrij zijn meer genoemd

- Er zijn andere kansrijke wijken aangewezen (op basis van lokaal initiatief)
- Er is voor een multi-bronnenstrategie gekozen (zowel restwarmte, geothermie als lokale keuzen). Dus niet voor één bron
- Het is de bedoeling het elektrificeren te beperken

Het rapport Fakton “Toekomstig Energiesysteem Leiden” is een belangrijke bouwsteen voor de energietransitie.

Er is veel meer ruimte gemaakt voor bewonersinitiatieven zoals b.v. in het Houtkwartier.

Het eindbeeld is een open regionaal warmtesysteem met voeding vanuit meerdere bronnen. Momenteel is er nog sprake van grote afhankelijkheid van het bestaande warmtenet van Vattenfall.

Bedoeling is de aanvoertemperatuur (ca. 120 graden) terug te brengen naar (grotendeels) midden temperatuur (70 graden celsius). Voorwaarde daarvoor is het omlaag brengen van de energievraag van woningen en gebouwen. De focus is op midden- en hoge temperatuuro oplossingen. Toren hoge investeringen in woningen en gebouwen worden daarmee voorkomen.

De diversiteit van woningen vraagt om een wijkgerichte aanpak.

Hoe beter de woning is geïsoleerd, hoe lager de warmtevraag zal uitvallen. Het advies is dan ook om allereerst de basisisolatie van de woning op orde te brengen.

Bij goede isolatie is de woning geschikt voor warmteaanvoer van lage/middentemperatuur (30 tot 70 graden). Bij een redelijk isolatieniveau is aanvoer van middentemperatuur (65 tot 70 graden) warmte geboden. Bij slechte isolatie is een hoge temperatuur van aanvoer (80 tot 90 graden) geboden. Het Houtkwartier is een heterogene wijk met veel uiteenlopende bouwjaren (van 1875 tot 2019). Het is voor bewoners zaak de huidige staat van de woning te kennen en plannen te maken voor verdere mogelijke isolatiemaatregelen. De wijkvereniging (Wim Scholten) en de wijkambassadeur (Yung Lie) kunnen daarbij behulpzaam zijn.

Het Houtkwartier heeft veel verschillende types en bouwjaren bebouwing, waardoor maatwerk nodig is om woningen klaar te maken voor een aardgasvrije oplossing. Een deel van de wijk heeft in het eindplaatje (2050) minimaal een midden temperatuur (65 tot 70 graden) aan warmte nodig. Een deel kan mogelijk met lagere temperatuur warmte (30 tot 60 graden) af.

De (collectieve) midden temperatuur warmte kan worden gerealiseerd door een aansluiting op het uit te breiden stadswarmtenet. Het huidige net loopt onder het spoor door de wijk in, onder andere richting Alrijne. In afwachting daarvan kunnen hybride warmtepompen een directe besparing opleveren.

De lagere temperatuur warmte kan all-electric (in de vorm van warmtepompen) worden gerealiseerd. Dit is interessant voor nieuwe(re) woningen. Warmte-koude opslag (WKO) is een interessante semi-collectieve oplossing. Voor particuliere woningen is dit echter wel lastig te realiseren vanwege de benodigde schaalgrootte (200-300 woningen).

De gemeente adviseert in ieder geval het nemen van no-regret oplossingen zoals isolatie en zonnepanelen. De gemeente zet uiteindelijk voor de stad in op een mix van bronnen, waaronder restwarmte uit Rotterdam en geothermie uit de regio. Deze bronnen zorgen voor een bestaand warmtenet met minder CO₂-uitstoot en voor mogelijkheden om het huidige warmtenet uit te breiden, ook binnen het Houtkwartier (het net is moment “uitverkocht”). De gemeente werkt samen met het bewonersinitiatief van de wijkvereniging, geleid door Wim Scholten en ondersteund door

wijkambassadeur Yung Lie. De aanpak om bewoners van advies te voorzien en te helpen bij hun keuzes om aardgasvrij te worden helpen de transitie op gang.

De gemeente helpt verder met “Leiden Ga Goed”, de inzet van wijkambassadeurs en energiecoaches, de inzet van Erfgoed Leiden en omstreken, subsidies voor lokale initiatieven (die de betrokkenheid van Leidse inwoners bij de energietransitie stimuleren) en het Duurzaam Bouwloket.

Voor wat betreft hoe met monumenten wordt omgegaan wordt gewezen op de samenwerking met Erfgoed Leiden en omstreken. Er zal vaak sprake moeten zijn van maatwerkoplossingen.

De wijkvereniging

De voorzitter stipt aan dat de stuurgroep een grote inbreng heeft gehad in wat er nu ligt aan discussiemateriaal.

Wim Scholten geeft aan dat we een proces starten dat we gezamenlijk door zullen moeten en dat zal leiden tot een wijkplan voor de energietransitie. Daarbij is het zaak om te zorgen voor een goede balans tussen de optimalisatie van de woningen/gebouwen en de verschillende mogelijke oplossingen. Het is nodig om enerzijds de energienetwerkscenario's te verkennen en het gewenste distributienet (met investeringskosten en aansluitkosten) in beeld te brengen en anderzijds de mogelijkheden van optimalisatie en de energiebehoeften van bewoners van de wijk vast te stellen en vast te leggen in een wijkplan. Het is daarbij van belang om zowel de huidige situatie als de toekomstige situatie in kaart te brengen.

Vast kan worden gesteld dat ieders uitgangssituatie verschillend is. Op basis van een inventarisatie van de wensen ten aanzien van de toekomstige energiebron, het gewenste wooncomfort (in zomer en winter), de mate van energiebesparing, CO2-reductie en ventilatie, gecombineerd met basisgegevens van de woning c.q. het gebouw, statusinformatie (over de woning/gebouw), verbruikscijfers en specials, wordt advies uitgebracht over een mogelijke combinatie van maatregelen en inzicht gegeven in de haalbaarheid van wensen, de investeringskosten en gevolgen voor de woonkosten. De te nemen maatregelen, gevolgen voor de verbruikscijfers, resulterende besparingen en planning van maatregelen zijn dan aan te geven.

Essentieel is dat de voor het wijkplan gebruikte gegevens en gemaakte keuzes correct zijn, waarbij geldt dat er in de tijd wijzigingen kunnen optreden als gevolg van verhuizingen, verandering van woonomstandigheden, nieuwe inzichten e.d. Een jaarlijkse update van de gegevens moet derhalve mogelijk zijn.

Het wijkplan zal worden opgesteld onder leiding van een programmamanager voor het Houtkwartier, in samenspraak de stuurgroep en met de beleidsafdeling van de gemeente en Erfgoed Leiden en omgeving. De Universiteit van Leiden en Eindhoven dragen bij aan de uitvoering van het plan van aanpak en daarmee aan het wijkplan.

Discussietafels

Vervolgens wordt aan een 5-tal discussietafels over een aantal thema's van gedachten gewisseld.

Plannen gemeente

- Belangrijkste bronnen van energie zijn restwarmte en geothermie
- De Rotterdam-case (restwarmte) is nog niet van tafel
- Er is een grootschalige voorziening nodig. Daarom deze oplossing niet te snel afschieten
- Vattenfall is nu monopolist. Gemeente wil toe naar een open net
- Met name oude woningen moeten zwaar investeren
- Hoe denkt de gemeente over het landelijk beleid?

- Hoe waardeert de gemeente het plan van het Houtkwartier? Het wijkplan Houtkwartier is mogelijk een voorbeeld voor andere wijken. Er zal echter niet overal een soortgelijke maatwerkoplossing aan de orde zijn. Het is nodig om in alle wijken een betrouwbaar beeld te krijgen van de gegevens van de huidige situatie en de gewenste toekomstige situatie.

Woningen/gebouwen optimaliseren

- We kunnen beginnen met het maken van een energiescan
- Er is al veel gebeurd
- Individueel beginnen of collectief/als wijk?
- Deskundigen inschakelen
- Collectief inkopen kan leiden tot kostenbesparingen.
- Je kunt samen bepaalde zaken uitzoeken
- Er gaat de nodige desinformatie rond. Schakel Wim Scholten en de wijkambassadeur in

Netwerken en regelgeving

- Voorloper zijn is verstandig. Geeft flexibiliteit
- Zelf beginnen met kleinschalige netwerken op niveau van een blok, een buurt of een straat
- Deze kleinschalige netwerken kan je met elkaar verbinden om de continuïteit te waarborgen. Op die manier vorm je ook een groot netwerk
- Twijfel over het warmtenet gevoed vanuit Rotterdam. Aanbod van restwarmte is vooral van fossiele industrie. Temperatuur van de restwarmte is veel te hoog. Is alleen een oplossing voor de aanbieder. Is restwarmte wel een stabiele bron?
- Elektriciteitsnet te verzwaren. Is de huidige capaciteit wel toereikend?
- Thermostaat zit op de afvoerleiding en dus niet op de aanvoer
- Hoe maak je zichtbaar wat anderen al bereikt hebben?

Hoe omgaan met innovatie?

- Isolatie is primair. Deze te stimuleren (met subsidies)
- Met zonnepanelen en warmtepompen is al veel te bereiken. De afbouw van de salderingsregeling maakt het nodig lokale of collectieve vormen van opslag van opgewekte energie of warmte te realiseren
- Warmtenet van energie/warmte uit geothermie als alternatief te zien
- Waterstof kan in de toekomst het aardgas vervangen. Ook brandstofcellen kunnen een oplossing zijn
- Energy opslag is een essentieel element in de toekomstige oplossingen
- Koeling idem
- Ook na te denken over compensatie van emissie CO2 bij ons door deze elders uit de lucht te halen
- Technici zijn veelal niet sterk in het meedenken over duurzame oplossingen. Omdat er ook veel desinformatie wordt gegeven over iets als isolatie of warmtepompen de inzet van de wijkambassadeur te promoten. Ook de wijkvereniging kan advies geven. Het ligt niet op het terrein van de gemeente om "oplichters" te ontmaskeren. Wim en Yung inschakelen om te helpen
- Zonnepanelen ook collectief te realiseren met opslagmogelijkheden

Wat zijn de voorwaarden?

- Gevraagd wordt naar de continuïteit en duurzaamheid van het wijkplan en de samenstelling van de stuurgroep. Is er sprake van een contract en een mandaat? De stuurgroep bestaat uit Wim Scholten, Annelies Huygen, Ron Hagen, Alfons van Marwijk en Yung Lie
- Waar kan je terecht met je vragen? Wim Scholten en Yung Lie kunnen informatie verstrekken

- Er is feitelijk sprake van een keuzemenu met opties, zowel individuele als collectieve mogelijkheden
- Gevraagd wordt naar de kosten, zowel collectief als individueel. Zijn er meer mogelijkheden van collectieve inkoop, zoals van zonnepanelen via de Vereniging Eigen Huis?
- Zijn er WKO, PVT, groene daken-initiatieven in de wijk?
- Hoe ondersteunt de gemeente collectieve oplossingen?

Sluiting

De voorzitter sluit de vergadering af en kondigt aan dat er nog meer webinars zullen komen over specifieke onderwerpen.